

# Modellprosjektet Tilpasset opplæring og spesialundervisning - Følgeforskning, 2007

I 2004 fikk Nordlandsforskning oppdraget med å gjennomføre en følgeforskning knyttet til "Modellprosjektet tilpasset opplæring og spesialundervisning". Dette var et utviklingsprosjekt i 10 kommuner og 3 fylkeskommuner i de fire fylkene Finnmark, Møre og Romsdal, Rogaland og Akershus i perioden 2003–2006. Bakgrunnen for modellprosjektet var et ønske om å prøve ut nye modeller for ressursbruk og ressursfordeling som reduserer omfanget av spesialundervisning samtidig som de sikrer et kvalitativt godt opplæringstilbud.

---

**RAPPORT** | SIST ENDRET: 26.04.2007

**Tittel:**

Modellutvikling eller idèdugnad? : En studie av modellprosjektet "Tilpasset opplæring og spesialundervisning"

**Rapporten:**

Rapport - Modellutvikling eller idèdugnad?

**Forfatter:**

Ingrid Fylling, Wenche Rønning

**ISBN:**

0805-4460 (Nettutgave)

**ISBN:**

978-82-7321-558-1 (Papirutgave)

**Utgiver:**

Nordlandsforskning

**År:**

2007

---

## Hovedproblemstilling

Hovedproblemstillingen for forskningen var: I hvilken grad bidrar "Modellprosjektet tilpasset opplæring og spesialundervisning" til utvikling av nye modeller for ressursbruk og opplæring, som gir flere elever et kvalitativt godt opplæringstilbud innenfor skolens ordinære opplæringstilbud?

## **Datainnsamling**

Det er gjennomført tre større datainnsamlinger i prosjektet:

1. Besøk i alle prosjektskolene og –kommunene våren 2005, med møter med prosjektledelse og elever, samt gjennomføring av individuelle og gruppebaserte intervjuer med prosjektledelse og deltakere i prosjektene på skolenivå.
2. Surveyundersøkelse til foreldre våren 2006. Utvalget var avgrenset til foreldre til barn i Modellprosjektskolene som har eller har hatt spesialundervisning i løpet av de 3 siste år. Undersøkelsen ble gjennomført postalt, sendt ut via skolene.
3. Surveyundersøkelse til hele det pedagogiske personale i Modellprosjektskolene. Undersøkelsen ble gjennomført via Questback, som er et internettbasert program hvor lærerne kunne fylle ut skjemaet via nettet.

## **Tilnærminger**

Aktivitetene kan grupperes i tre typer:

- Individorienterte aktiviteter - rettet mot enkeltelever eller grupper av elever som oppfattes å ha særskilte utfordringer.
- Metodeorienterte aktiviteter - innføring av bestemte pedagogiske modeller og/eller arbeidsmåter som retter seg mot hele eller deler av skolen.
- Organisasjons- og systemorienterte aktiviteter

Den siste typen har noen felles hovedtrekk:

- Desentralisering av ressursfordeling, fra kommunenivå til skolenivå (skoleleder). På skolene ofte ytterligere desentralisering når det gjelder bruk av ressursene, for eksempel ved at de samlede ressurser (også spesialundervisningsressurser) til et trinn overlates til trinnteam og trinnleder å fordele etter behov.
- PP-tjenesten skal ikke lenger tilrå timer, men opplæringsbehov og planinnhold.
- Styrking av ressurser til generell styrking for å "dreie" ressursbruken over fra spesialundervisning til allmenn opplæring.
- Rammetildeling til skolene, hvor også ressurser til særskilt oppfølging er lagt inn. Slike rammer danner ofte som utgangspunkt for møter mellom skolesjef og skoleledere, hvor behov avklares

nærmere.

- Fordeling av generelle timeressurser ut fra timetall, og midler til styrking ut fra elevtall (pr capita) justert for skolestørrelse, samt eventuelle andre særskilte utfordringer ved skolene
- Beskyttelse av B-timepotten til elever med omfattende behov for støtte.

## Resultater

Datainnsamlingen viser at fem av kommunene har redusert omfanget av spesialundervisningen i perioden. Disse kommunene er (stort sett) de samme kommunene som har satset mye på utvikling av nye ressursmodeller. Fire kommuner har økt sitt omfang av spesialundervisning, og én kommune har samme andel som i 2003.

Med andre ord er bildet høyst uklart når det gjelder spørsmålet om skolene har redusert sitt omfang av spesialundervisning. I tillegg er det vanskelig å trekke konklusjon om hvorvidt det er Modellprosjektet som har bidratt til reduksjon av spesialundervisning i de kommunene der det har skjedd, blant annet fordi arbeidet med å redusere omfang av spesialundervisning dels har gått forut for og dels har gått parallelt med aktivitetene i Modellprosjektet.

Det er også grunn til å stille spørsmål om hvorvidt målsettingene i Modellprosjektet, slik de er blitt definert lokalt i mange av kommunene, hviler på sviktende forutsetninger. Forutsetningen om at økt tilpasning av den ordinære opplæringen gir reduksjon i spesialundervisning er en antagelse mange har støttet opp om og gjentatt i ulike sammenhenger og dokumenter. Forskerne stiller spørsmål ved om denne forutsetningen holder.

Nordlandsforskning har imidlertid funnet at Modellprosjektet har generert stor aktivitet i skolene, for relativt begrensede ressurser. Prosjektet har også vært et viktig bidrag til å sette søkelys på tilpasset opplæring og spesialundervisning, og til å arbeide med å etablere ny praksis på dette området.

"Bottom-up"-organiseringen, med stor vekt på lokal frihet til å konkretisere målsettinger som var i tråd med lokale utfordringer, har gitt stor innsatsvilje og entusiasme i prosjektskolene. Dette ville vært vanskelig å oppnå dersom prosjektet skulle ha hatt som fokus å implementere ferdige modeller for tilpasning og ressursfordeling. På den andre siden mener de at denne tilnærmingen nok har gitt sprik både i gjennomføringsgrad og når det gjelder forholdet mellom målsettinger og aktiviteter. Dette handler etter forskernes mening i stor grad om manglende prosessstyring og ekstern veiledning underveis i alle prosjektene.